

Achiziția limbii române de către locutorii francofoni. Panorama resurselor disponibile – de la o abordare fragmentară spre o învățare metodică

Constantin-Ioan MLADIN

1. Prima parte a acestei contribuții schițează cadrul teoretic larg al discuției, partea a doua este o expunere fragmentară a resurselor lingvistice de care ar putea dispune în momentul de față locutorii francofoni în vederea achiziției limbii române, iar ultima parte însumează unele concluzii pe baza materialului informativ oferit și face câteva aprecieri de perspectivă asupra fenomenului discutat.

2. Interesul manifestat de locutorii francofoni pentru cunoașterea limbii române este o realitate nouă, întâlnită, în special, în două contexte situaționale: **(1)** în cadru organizat, (semi)oficial: **(a)** din interes emoțional la nivel diplomatic (cu scopul, mărturisit sau nu, de a-i impresiona pe locutorii români); **(b)** din pure interese economice – în cazul societăților comerciale multinaționale și, mai ales, al celor franco-române și româno-franceze; **(2)** la nivel individual, particular – urmare a multiplicării și a intensificării relațiilor interpersonale dintre locutori de limba franceză și locutori de limba română.

Înainte de toate, acest curent are, desigur, rațiuni strict pragmatice – prezentate sumar sub **(1)**, susținute relativ coerent de lărgirea crescândă a interesului lumii occidentale pentru această parte a Europei (din punct de vedere politic și economic).

În egală măsură el reprezintă însă și manifestarea unui reflex natural și caracteristic al lumii occidentale: dorința de descoperire a civilizațiilor și a culturilor „exotice” sau pur și simplu minoritare (într-o conjunctură social-politică în sfârșit favorabilă realizării materiale a acestei binecunoscute apetențe). Or, sentimentul dominant și general împărtășit de o bună parte a doritorilor de a-și însuși eficient și, pe cât posibil, cu minim efort cunoașterea limbii române este cel de insatisfacție. Dăm spre ilustrare mărturia unei franțuzoaice¹, cu mențiunea (care anticipează unele concluzii formulate la sfârșitul articolului) că situația descrisă a rămas aproape neschimbată azi: „Au début [în 1994], l’achat à Bucarest de quelques dictionnaires, du livre *Româna cu sau fără profesor* et, dès le retour en France, l’acquisition (sur commande, avec des délais de livraison incroyablement longs) d’une *Méthode Assimil* (livre et cassettes audio) me donne l’impression d’une langue facile, et me voilà lancée dans un apprentissage qui débouche, malgré la constatation que je ne comprends pas grand-chose à ce que me disaient les gens, à l’énoncé des rudiments de communication que ma persévérance m’a permis d’acquérir, même si c’est seulement demander son chemin, acheter boissons et nourriture, et comme le veut la tradition, parler un peu de ma famille, des enfants et petits enfants. [...] Parler, c’est autre chose. Les formules toutes faites

¹ *Parler roumain en Roumanie* [[onlinero.com / roumanie](http://onlinero.com/roumanie)].

d'Assimil s'avèrent vite insuffisantes, et l'anglomanie envahit peu à peu les lieux publics”.

3. Prima observație pe care o prilejuiește tentativa de adunare și de clasificare (indiferent de criteriul avut în vedere) a resurselor lingvistice actualmente disponibile în scopul menționat este aceea a lipsei unor repere sigure și organizate în mod sistematic. De aceea, nici nu putem emite, pentru moment, pretenția de a pune noi la dispoziția celor interesați un repertoriu exhaustiv și definitiv al lucrărilor de referință destinate acestui scop. Modul în care am considerat că ar putea fi prezentate (clasificate și schematic adnotate) aceste resurse credem că nu este însă total lipsit de interes, putând reprezenta un prim pas în această direcție.

Ordonarea materialului a fost făcută după următoarea schemă: **(1)** material tradițional: **(a)** lucrări de lingvistică: descrieri ale limbii române cu un pronunțat caracter teoretic, precum și studii consacrate interferențelor lingvistice; **(b)** metode / cursuri de învățare a limbii române; **(c)** dicționare bilingve (în ambele sensuri) sau multilingve în care sunt prezente franceza și româna; **(d)** dicționare lingvistice, adică lucrări care tratează contrastiv unele aspecte de lexicologie sau de morfosintaxă (și acestea ordonând informația după principiile lexicografice); **(e)** dicționare tehnico-științifice bilingve (în ambele sensuri) sau multilingve (în care sunt prezente franceza și româna); **(f)** ghiduri de conversație²; **(2)** material informatic, adică în format electronic – casete, CD-uri, instrumente *on-line* sau „descărcabil”.

3. 1. Lucrări teoretice și aplicative de lingvistică.

(1) Lucrări descriptive și normative. Specialiștii vorbitori de limba franceză care se interesează de descrierea istorică și funcțională a sistemului limbii române pot consulta lucrări consacrate unor nivele diferite de limbă (fonetică, lexicologie sau morfosintaxă – gramatici fragmentare sau integrale): J. A. Candrea-Hecht, *Les Éléments Latines de la langue roumaine* (Paris, 1902) și *Cours complet de grammaire roumaine* (București, 1927), Roméo Lovera et Adolphe Jacob, *Grammaire roumaine* (Jules Groos Éd., Paris-Heidelberg, 1923²), Sandfeld, K. & H. Olsen, *Syntaxe Roumaine, vol. II, Emploi des mots à flexion* (Droz, Paris, 1936), Sever Pop, *Grammaire roumaine* (1948, 1965, Berne, A. Francke, Bibliotheca Romanica), Octav Nandriș, *Phonétique historique du roumain* (Paris, Éd. Klincksieck, 1963, Collection Bibliothèque française romane), B. Cazacu, R. Todoran, *Le lexique dacoroumain / Lexicul dacoromân* (București, 1965), Marius Sala, *Contribution à la phonétique historique du roumain* (Klincksieck, Collection Biblio Française romane, 1976) și *Du latin au roumain* (Éds L'Harmattan, 2000), Alf Lombard, *La langue roumaine* (Éd. Klincksieck, 1989) și *La langue roumaine. Une Présentation* (Éd. Klincksieck, Collection Bibliothèque française romane N° 29), Marius Sala, Mioara Avram, *Connaissez-vous le roumain ?* (Éds de la Fondation culturelle roumaine / Union Latine, București, 2001).

Contribuțiile mai vechi sunt eminentemente descriptive și au un pronunțat caracter istoric, implicit comparatist, urmând tendințele din epocă, în vreme ce contribuțiile mai

² Considerând că prezentarea lucrărilor cu caracter preponderent cultural / monografic – istoric, turistic etc. (i. e. : Gheorghe Doca, *L'histoire des Roumains en dialogues bilingues*, EDP, București, 1995 / Éd. Université Sorbonne Nouvelle sau Gheorghe Doca, *Culture et civilisation roumaines en dialogues bilingues*, Fundația Culturală Română, 2001) depășește totuși cadrul discuției de față, le-am omis cu totul pe acestea.

noi se disting printr-o abordare structuralistă a aspectelor prezentate, fără a neglija totuși perspectiva diacronică. În prezent, în ciuda reeditării lor, aparițiile de până la jumătatea secolului trecut sunt greu de obținut. Pe de altă parte, conținutul lor informațional ne apare astăzi, în mod inevitabil, incomplet și deseori perimat; de aceea, referirea exclusivă la aceste lucrări, așa cum se întâmplă adesea (mai ales în cazul discutării stadiului actual al limbii române) este insuficientă și permanent pândită de riscuri majore. Două lucrări noi – *Précis de grammaire roumaine*, de Ioan Baciuc (Éditeur L'Hermès, Lyon, 1978) și *Grammaire du roumain*, de Liana Pop și Victoria Moldovan (Ophrys / Echinox, 2002) –, concepute drept complementele ale metodelor / cursurilor de învățate a limbii române, abordează din perspectivă structurală aspectele majore ale gramaticii limbii române moderne, recurgând la o terminologie ferită de excese. Cele două gramatici sunt astfel instrumente deosebit de eficiente pentru cei ce doresc să aprofundeze cunoașterea acestei limbi.

(2) Lucrări cu caracter contrastiv (contribuții psiholingvistice, didactico-metodice, traductologice). Cercetătorii români au manifestat în mod constant preocupări legate de contactul dintre cele două limbi din perspectivă psiholingvistică, dar mai ales didactică și traductologică. Numeroase studii de acest fel, publicate în revistele românești de specialitate (înedusebi în *Revue de linguistique*, devenită din 1964 *Revue Roumaine de Linguistique / Cahiers de linguistique théorique et appliquée* și în *Limbile moderne în școală*), dar și în analele universitare sau sub forma unor teze de doctorat, ar putea contribui semnificativ la achiziția limbii române, grație perspectivei lor contrastive, dacă ar fi mai bine cunoscute. Din nefericire însă, o sistematică a tuturor acestor contribuții nu există. Menționăm, cu titlu de exemplificare, următoarele: Gheorghe Doca, *Analyse psycholinguistique des erreurs faites lors de l'apprentissage d'une langue étrangère. Applications au domaine franco-roumain* (EAR, București / Publications de la Sorbonne, Paris, 1981) și *Predarea limbii române ca limbă străină: o structură modulară* (în *Tradiție și inovație în studiul limbii române. Actele celui de al 3-lea Colocviu al Catedrei de Limba română*, Ed. Universității din București, [București], 2004, p. 599-612), Teodora Cristea, *Éléments de grammaire contrastive. Domaine français-roumain* (EDP, București, 1977) și *Stratégies de la traduction* (Ed. Fundației „România de Măine”, București, 1998).

Se cuvine a aminti în acest context și faptul că toate aceste demersuri contrastive, indiferent de sensul în care se desfășoară ele, constituie, nu de puține ori, contribuții originale chiar la rafinarea descrierii fiecăreia dintre cele două limbi. Cu toate acestea, se ignoră cu regularitate aportul pe care l-au avut aceste încercări de-a lungul timpului la dezvoltarea lingvisticii românești însăși.

3. 2. Metode / cursuri de învățare a limbii române. Desigur, esențiale pentru obiectivul avut aici în vedere rămân metodele / cursurile special concepute pentru achiziția limbii române de către locutorii francofoni (nativi sau nu). Francofonii doritori să se inițieze în tainele limbii române se văd puși să opteze între mai multe titluri, relativ ușor de procurat. Unele dintre acestea și-au pierdut din interes astăzi, întrucât metoda de inițiere folosită este greoaie (presupunând un bagaj de cunoștințe gramaticale destul de bogat) iar, prin trecerea timpului, textele propuse au devenit anacronice prin conținut – i. e.: Allain Guillerrou, *Manuel de langue roumaine. Grammaire. Textes d'étude commentés avec index grammatical et glossaire* (Éd. Klincksieck, 1953, 2003), A. Guillerrou, *Textes d'étude en langue roumaine* (Éd. Klincksieck, 1960), B. Cazacu, C.

G. Chiosa, M. Caragiu Marioțeanu, V. Guțu Romalo, S. Bercescu, *Cours de langue roumaine, Cours de langue roumaine. Introduction à l'étude du roumain à l'usage des étudiants étrangers* (EDP, București, 1967, 1972, 1978, 1981).

Altele, în schimb, se bucură de un real succes, tocmai datorită faptului că: **(1)** reduc chestiunile de gramatică la esența lor, într-o expunere clară și ordonată; **(2)** fac uz de o terminologie simplificată; **(3)** ilustrează problemele de limbă cu texte atrăgătoare (frecvent cu referire la realitățile culturale sau de civilizație ale spațiului românesc, deseori pe un ton umoristic); **(4)** grupează informațiile pe teme / situații comunicaționale curente de mare interes (prezentare, transport – călătorie, cumpărături, restaurant, vamă etc.); **(5)** dozează echilibrat informațiile oferite (unele sunt însoțite de culegeri de exerciții sau de lecturi ajutătoare); **(6)** exploatează subtil similitudinile dintre cele două limbi și previn posibilele interferențe negative provocate de aceleași similitudini; **(7)** fac constant apel la exerciții structurale etc.

Dintre acestea, le indicăm pe cele mai cunoscute: Colectiv, *Le roumain de poche* (Assimil, 2004), Colectiv, *Le roumain sans peine* (Assimil, 2004, cu patru CD-uri), Gheroghe Doca, Alvaro Rocchetti, *Comprendre et pratiquer le roumain* (Teora, București, 1998 / EAR – Université Sorbonne Nouvelle / CIRER-Unión Latina, București-Paris-Santo Domingo, 1992), Gheorghe Doca, *Roumain: Exercices de prononciation et de grammaire* (Éd. Université Sorbonne Nouvelle, Médiathèque, 1993, 1996), Gheorghe Doca, *Roumain: manuel de conversation courante* (Éd. Université Sorbonne Nouvelle / CIRER, 1993), Gheroghe Doca, *Converser en roumain: trente dialogues sur des thèmes de culture et de la civilisation roumaines* (Université Sorbonne Nouvelle / CIRER, 1995) / *Treizeci de dialoguri pe teme de cultură și civilizație românească* (EDP, București, 1995), Gilbert Fabre, *Parlons roumain: langue et culture* (L'Harmattan, 2000, 2002, 2003), Liana Pop, *Le roumain avec ou sans professeur* (Cluj-Napoca, Ed. Echinoc, 1993 + casete audio) / *Româna cu sau fără profesor* (Cluj, Echinoc, 1993², 2000⁴, 2003⁵), Valérie Rusu, *Le Roumain. Langue, Littérature, civilisation* (Ophrys, 2000), Valérie Rusu, *Le Roumain* (Ophrys, 2003), Valérie Rusu, Mattei Rusu, *Le Roumain. Mots et images* (Ophrys, 2000, 2003), Vincent Iluțiu, *Le roumain sans peine* (Assimil, 2001) / *Românește fără efort* (Assimil, 2004, cu patru casete audio).

3. 3. Dicționare bilingve (francez-român și român-francez) sau multilingve (în care sunt prezente cele două limbi). Confruntat cu alegerea unui bun dicționar (dacă criteriul selectiv în virtutea căruia se operează selecția îl constituie raportul dintre calitatea informației și preț, la care se poate adăuga și opțiunea pentru formatul cărții), novicele doritor să învețe românește este repede derutat de oferta variată a pieței din momentul de față, consecință explicabilă după o lungă perioadă de penurie în acest domeniu. Mizând pe iluzia, acceptată spontan de majoritatea nespecialiștilor, că achiziționarea unui dicționar bilingv este garanția suficientă a însușirii unei limbi străine, după 1990, câteva edituri au înregistrat adevărate succese comerciale prin (re)editarea unor lucrări lexicografice de această natură, fără să acorde prea multă atenție calității științifice a acestora. Dar nu numai dicționarele de buzunar ori cele adresate în mod expres debutanților – având un conținut redus prin însuși specificul lor – păcătuiesc prin incompletitudine, ci și cele mai ambițioase, chiar dacă înregistrează un număr mare de intrări. La acestea din urmă cauzele responsabile de calitatea lor îndoielnică trebuie căutate în faptul că limba română însăși nu dispune deocamdată (!) de dicționare

generale și specializate de anvergură, realizate cu respectarea tuturor principiilor din lexicografia modernă. Afirmatia are în vedere în special următoarele aspecte: (1) din cea mai mare parte a dicționarilor citate sunt absente indicațiile referitoare la uzaj, fie că nu se indică registrele limbii (familiar, popular, argotic etc.), fie că nu se menționează nivelul limbii (oral – scris, dialectal – standard, arhaic – contemporan); (2) puține sunt lucrările care ilustrează cu citate faptele de limbă înregistrate. Indicăm doar câteva titluri, evitând o posibilă ierarhizare valorică:

(1) **dicționare bilingve:** Aristița Negreanu, *Dicționar modern român-francez* (Ed. All Educațional, 2002, 2003), Anca-Maria Christodorescu, Zelma Kahane și Elvira Balmuș, *Dictionnaire roumain-français / Dictionnaire français-roumain* (București, Ed. 100+1 Gramar, 2000, 2003), Elena Gorunescu, *Dicționar francez-român* (Teora, București, 2001, 2002), Domnița Tomescu, *Dicționar francez-român* (Ed. All Educațional, București, 2003), Linda Maria Baros, *Dicționar român-francez / Dicționar francez-român* (Ed. Exigent), Marcel Saraș, *Dicționar francez-român* (Ed. Meteor Press, București, 2003; Ed. Litera, 2004), Maria Brăescu, *Dicționar francez-român* (Ed. Niculescu, București, 2001, 2003) și *Dicționar român-francez* (Ed. Niculescu, București, 2004), precum și *Dictionnaire français-roumain* (Ophrys, 2002), Micaela Slăvescu, *Dictionnaire français-roumain* (Gramar, 2003), Micaela Slăvescu, Sanda Mihăescu-Cârsteanu, Iulia Giroveanu, *Dictionnaire français-roumain* (100+1 Gramar, București, 2000, 2003), Sanda Mihăescu, *Dictionnaire français-roumain* (Teora, București, 1995, 1997, 1998, 2001, 2003; și invers – Teora, București, 1995, 2001; și invers, în colaborare cu Irina Eliade – Teora, București, 2003; în ambele sensuri – în colaborare cu Marcel Saraș – Ophrys / Teora, București, 2000), Teodora Cristea, *Dictionnaire roumain-français* (Éd. L’Harmattan), Valentina Agrigoroaiei (coord.), *Dicționar francez-român* (Ed. Universității Al. I. Cuza, Iași, 1999), Valeria Budușan, Clara Esztergar, *Dicționar francez-român, român-francez* (Ed. Știința, Chișinău, 2003), Mihai Dima, Cristina Grigore, *Dicționar român-francez / Dicționar francez-român* (Ed. Cartea de buzunar, 2004), Alexandru Calciu și Dinu Grama (ediție îngrijită de), *Dicționar francez-român / român-francez* (Ed. Univers Enciclopedic, București, 2001), Gheorghina Haneș, *Dicționar francez-român și român-francez* (Ed. Lucman, București, 2001²), Lydia Ciucă, *Dicționar francez-român și român-francez* (Corint, București, 2004) etc.

(2) **dicționare multilingve:** C. Nedelcu, M. Iliescu, G. Scurtu, V. Neagu, A. Costăchescu, *Dicționar poliglot: română, engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă* (Teora, București), Ambrus Csata, *Dicționar poliglot: engleză, spaniolă, italiană, franceză, germană* (Ed. Csata, Gheorgheni, 2003), Colectiv, *Mon premier dictionnaire trilingue: 1000 mots en français, en anglais, en roumain* (Nathan, 2000).

3. 4. Dicționare lingvistice contrastive. Unele dintre deficiențele semnalate la dicționarele bilingve își găsesc rezolvarea în lucrări complementare, care nuanțează și aprofundează, din perspectivă contrastivă, aspecte de limbă variate (vocabulary: sinonimie, frazeologie; morfosintaxă; stilistică funcțională; comunicare), precum: Rodica Mărcuș, Daniela Mărcuș, *Dictionnaire explicatif de synonymes français-roumain pour les élèves / Dicționar explicativ de sinonime francez-român pentru elevi* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005), Elena Gorunescu, *Dicționar frazeologic francez-român și român-francez* (EȘE, București, 1981), Nicolae Stoicescu, Eugen Bălașa, *Dicționar francez-român de expresii și locuțiuni* (Ed. Niculescu, București, 1998), Adrian Istrate, *Dicționar de expresii și locuțiuni idiomatice în franceza modernă* (Ed.

Dacia, Cluj-Napoca), Aristița Negreanu, *Dicționar de expresii francez-român. Le Parcours du Combattant. DICEX 2000* (Ed. All Educațional, București, 1999), Elena Gorunescu, *Dicționar de proverbe francez-român* (EȘE, București, 1975) și *Dicționar de proverbe român-francez* (EȘE, București, 1978), precum și *Dicționar de proverbe francez român și român-francez* (Teora, 2000), Janeta Drăghicescu (coordonator), *Dicționar de construcții verbale (română, franceză, italiană, engleză)* (Ed. Universitaria, Craiova, 2002), Constantin Frosin, *Dicționar de argou francez-român* (București, Nemira, 1996), Dan Dumitrescu, *Dicționar de argou francez-român* (București, Teora, 1998), Andrei Gancz, Marie-Claude Franchon, Margareta Gancz, *Dicționar român-francez al comunicării și Dicționar francez-român al comunicării* (Ed. Corint, București, 1999).

3. 5. Dicționare tehnico-științifice bilingve sau multilingve. În ultimul deceniu, răspunzând nevoilor impuse de dinamica unor domenii tehnico-științifice și valorificând experiența terminografiei străine, precum și (într-o mai mică măsură) pe cea a terminologiei autohtone, au apărut câteva dicționare tehnice bilingve / multilingve: P. A. Schveiger, Maria Radu, *Dicționar de terminologie lingvistică: român-englez-francezur* (TUBB, Cluj-Napoca, 1978), Andrei Gancz, Virgil Tiponuț, Margareta Gancz, *Dicționar de electronică și domenii conexe, român-englez-francez: explicativ* (Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 1995), Constantin Frosin, *Dictionnaire juridique français-roumain* (Ed. Fundației Academice „Danubius”, Galați, 2002), Viorel Marinescu, Rodica Hrin, Mihaela Tomescu, Mircea Hrin, Laurian Anania, *Dicționar informatic trilingv englez-francez-român* (Ed. All, 1999), Radu Țițeica, Natalia Fiuciuc, *Dicționar de știință și tehnică francez-român* (Ed. Niculescu, 2002), Elena Predescu, *Dicționar economic explicativ român-francez* (Ed. Paralela 45, 2002), Corneliu Năstase, Silvia Ghinculov, Gabriela Vârtosu, *Dicționar de economie și drept francez-român* (Ed. Niculescu, București, 2001), *Dictionnaire des affaires français-roumain / roumain-français* (Ophrys, 2002), Maria Dipse, *Dictionnaire des affaires: roumain-français, français-roumain* (Ed. Mayon, București, 2000³) și *Premier dictionnaire roumain-français / français-roumain de mercatique internationale* (Ed. Junior, București, 1997), S. Timofei, *Dictionnaire de la chimie et du génie chimique (bilingue roumain – français)* (Éd. Hitzke j.c.), Ion Naftanailă, *Dicționar de birotică englez-francez-român* (Ed. Tehnică, București), Ion Naftanailă, Ionel Naftanailă, *Dicționar de internet și telecomunicații englez-francez-român* (Ed. Tehnică, București), Ileana Constantinescu, Gheorghe Godeanu, Dan Ion Nasta, *Mic dicționar medical român-francez* (Ed. All Educațional, București, 1997), Ștefănuță Enache, *Dicționar tehnic ilustrat român-francez* (Ed. Tehnică, București), Ileana Constantinescu, *Dicționar pentru afaceri francez-român, român-francez* (Ed. Economică, București, 1997), Christine-Anca Savin, Vasile Savin, *Dicționar francez-român administrativ, comercial, economic, financiar-bancar, juridic* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001).

3. 6. Ghiduri de conversație. Și cantitativ, și calitativ³, acest segment este extrem de modest ilustrat: Sorina Bercescu, *Ghid de conversație român-francez* (EȘ, București,

³ Pentru viciile care fac ca mare parte a ghidurilor noastre de conversație să fie inutilizabile, vezi comentariile pe care le face Rodica Zafiu, în vol. *Diversitate stilistică în româna actuală*, Ed. Universității din București, [București], 2001, p. 139-142, chiar dacă lingvista nu discută ghiduri pentru domeniul franco-român.

1969), Laurențiu Zoicaș, *Ghid de conversație român-francez* (Polirom, 2001²), Gabriela Chirică, *Ghid de conversație român-francez* (Ed. Steaua Nordului, 2002), Luminița Ecaterina Aron, *Ghid de conversație român-francez* (Ed. Vox, București), Jürgen Salzer, Jean-Jacques Brunner, Jean-Louis Goussé, *Le Roumain de poche* (Assimil, 2004).

3. 7. Resurse în format electronic. În domeniul discutat aici, noutatea cea mai originală o constituie, cu siguranță, următoarele fenomene: **(1)** apariția unei noi generații de instrumente fonografice (casete audio sau CD-uri), care însoțesc manualele de învățare a limbii române – fără profesor ori destinate învățământului monitorizat (laboratoare fonetice etc.) –, cum ar fi, de exemplu, Maria Brăescu, *Dicționar francez-român, român-francez* (Ed. Niculescu, București, 2002); **(2)** difuzarea *on-line*, uneori cu posibilitatea copierii sau / și cu posibilitatea achiziționării pe suport electronic a unor instrumente complementare pentru învățarea limbii române sau utilizabile în activitatea de traducere (în / din română).

Tentația de a apela la asemenea resurse comode este însă și ea repede dezamorsată, pentru că, după cum se va vedea în continuare, în ciuda prezentărilor emfatiche de care dispun acestea, ofertele sunt destul de precare. Singurele instrumente folosibile, cu un grad variabil de fiabilitate, sunt următoarele dicționare (unele având și asistenți de traducere): *Alphadictionary* [alphadictionary.com – dicționar română – franceză; cu asistent de traducere – lexiteria.com; cu tabelul conjugării verbelor românești – verba.org; cu legături spre mai multe dicționare specializate românești sau bilingve / multilingve], Colectiv, *Dicționar român-francez și francez-român* [tradu.ro – dicționar tehnic electronic disponibil în variantele pe Hard Disk, în rețea, pe CD], *Dictionnaire multilingue Logos* [lexicool.com], *Everest Dictionary* [lexicool.com – dicționar român-francez: 21, 983 cuvinte, franceză-română: 134, 593 cuvinte], *Foreignword* [foreignword.com – dicționar română-franceză; și traducător], *Home.ro* [lexicool.com – dicționar francez-român *on-line* – acceptabil – numai cuvinte simple], *Yourdictionary* [yourdictionary.com – dicționar română-franceză; și traducător; cu interfața în engleză], *Lexilogos* [lexilogos.com – dicționar *on-line* român-francez și dicționar argotic], *Logos* [logos.net – dicționar multilingv cu acces liber], *Wordtheque* [interfață conținând romane multilingve, documentație tehnică și texte traduse, un dicționar al copiilor, instrumente pentru căutarea unui cuvânt într-un context ilustrativ literar], *Majstro Aplikajoj* [lexicool.com – dicționar multilingv de traducere], Adrian Oțoiu, *Freelang* [freelang.com – dicționar francez-român și român – francez descărcabil; pare a fi cel mai bun, pentru că dispune de aparat lexicografic], Radu (Le bison mélancolique), *PicoDico* [onlinero.com – dicționar francez-român gratuit], *Systran Language Translation Technologies* [systransoft.com – program destinat traducerii asistate de computer], *SlovoEd* [romanian.palm-dictionaries.com – dicționar multilingv și bidirecțional franceză-română și dicționar unidirecțional pentru limba română, cu 12 093 intrări – Ed. Litera], *Wikipédia – L'encyclopédie libre* [fr.wikipedia.org – dicționar român-francez și francez-român].

Toate celelalte sunt, de fapt: **(1)** sumare prezentări convenționale ale limbii române, de regulă în context istorico-cultural: *Ibelgique* [ibelgique.ifrance.com], *Lexilogos* [lexilogos.com – cuvinte și expresii uzuale, numerale de la 1 la 10], *Lexilogos* [lexilogos.com], *Logos* [logos.net – tabel de conjugare a verbelor multilingv], *Quick Fix Essential holiday phrases* [bbc.co.uk – dicționar elementar multilingv], *Verbix* [verbix.com – conjugarea verbelor în română, cu interfață în engleză], *WikiTravel*

[wikitravel.org]; (2) ghiduri de conversație foarte sumare și destul de nepractice, întrucât funcționează numai instalate pe computer: *Traduino.com – Phoxel Tourist* [people.iup.edu]; (3) nomenclatoare (frecvent numite, în mod impropriu, dicționare) terminologice multilingve, cu grade variate de complexitate – de la prezentări schematice cu intenții vulgarizatoare, la studii sau baze de date elaborate conform celor mai actuale principii terminologice: *AquaLingua* [lexicool.com – terminologie hidrologică], *Blinde Kuh* [blinde-kuh.de – nume de culori, nume de persoane, numerale de la 1 la 10, alimente, băuturi, fructe, animale], *Caption Dictionary – Names of the Months* [lexicool.com – terminologie montană], *Cave Lion Dictionary of Medicine* [lexicool.com – terminologie medicală], *Chess Pieces in 72 languages* [lexicool.com – terminologie din șah], *Dairy Product Glossary* [lexicool.com – terminologie alimentară: produse lactate], *Dénominations officielles du Président fédéral et du Gouvernement fédéral* [lexicool.com], *Dictionnaire électronique pour les utilisateurs internet* [lexicool.com], *Dictionnaire panlatin des termes de base de l’informatique* [lexicool.com; realiter.net], *Euabs* [lexicool.com – dezbateri despre viitorul Uniunii europene], *Glossaire du Codes des douanes Communautaire* [lexicool.com – terminologie vamală], *Glossaire international d’hydrologie* [lexicool.com – terminologie hidrologică], *Glossaire Multilingue de l’Environnement* [lexicool.com – terminologie din domeniul mediului], *JurisDictio – Romanian Legal Dictionary* [lexicool.com – terminologie juridică], *Le Dico des épices* [lexicool.com – terminologie alimentară: condimente], *Lexique Multilingue et Multimédia de l’Urbanisme et de l’Habitat* [lexicool.com – Realiter], *Lexique Panlatin d’Internet* [lexicool.com – Realiter], *Lexique panlatin du commerce électronique* [lexicool.com; realiter.net], *Magus – Multilingual Animal Glossary of Unveiled Synonyms* [informatika.bf.uni-lj.si – nume de animale și de păsări], *Medical Equipment Directory* [lexicool.com], *Multilingual Dictionary of Basic and General Terms in Metrology* [lexicool.com – terminologie din metrologie], *Pan-European Dictionary of Common Names of Wild and Domestic Animals – Mammals and Birds in 53 Languages of Europe* [lexicool.com – nume de animale și păsări], *Panorama of The European Words* [lexicool.com], *Petit dictionnaire échiquéen en 17 langues* [lexicool.com – terminologie din șah], *Table Périodique des Eléments* [lexicool.com], *Taula panllatina de formants cultes* [lexicool.com], *The Caver’s Multi-Lingual Dictionary* [uisic.uis-speleo.org – terminologie din speologie], *The Scouting Dictionary* [lexicool.com – terminologie din domeniul cercetașilor], *Travlang* [travlang.com – terminologie turistică]; (4) agenții de traduceri (instantaneu sau în timp), din franceză în română și invers, în general specializate pentru anumite domenii de activitate: *Ability Top translations* [traduzione-localizzazione.com – Web Design, Marketing Internet, internaționalizarea textelor tehnico-științifice], *Assistant* [moodysoft.com – Web, comerț], *Logos* [logos.net – Web], *Macferlane – International Business Service* [traduction-traducteur.com – Web, afaceri, domeniu medical], *Medizin.li* – [medzin.li – termeni medicali și echipament medical], *Romanian Translations* [romanian-translations.org], *Translatin* [translatin.com]; (5) identificatoare de limbă⁴ *on-line* (*Fagan Finder* [faganfinder.com], *lexicool.com*

⁴ Modul lor de funcționare este extrem de simplu: într-o fereastră se introduce textul de identificat, format din cel puțin cinci cuvinte, și, după activarea programului, computerul afișează mesajul de recunoaștere (*French_iso1, Romanian_iso2* etc.).

[xrce.xerox.com]) sau nu (*Lextek Language Identifier, GuessLang*); **(6)** resurse logistice multilingve: *Poly Glot* [polyglots.free.fr – instrument multilingvistic de învățare a limbilor], *Ectaco* [freelang.net – dicționar electronic de buzunar], *Systran Language Translation Technologies* [systransoft.com].

Traducerea asistată de computer (cea parțială – adică efectuată prin intermediul dicționarelor sau cea totală – adică generată de asistenți automatizați de traducere) este în măsură să ofere servicii considerabile cu precădere în prelucrarea instantanee sau într-un timp foarte scurt a textelor din limbajele sectoriale (făcând posibilă traducerea superficială a acestora și dând astfel utilizatorilor posibilitatea de a-și face o idee de ansamblu asupra conținutului respectivelor texte), dar rămâne aproape neoperațională în realizarea comunicării interpersonale la nivelul limbii uzuale / comune, oricât de simplă ar fi aceasta. De altfel, în ciuda mediatizării unor statistici incitante privind numărul mare al utilizatorilor acestor servicii⁵, puse în fața subtilităților de care dă dovadă limbajul uman și acceptând, în consecință, posibilitatea existenței a mai multor variante de traducere și de interpretare interlingvistică ale aceluiași enunț, unele situri specializate își recunosc în mod deschis limitele (așa cum procedează, de exemplu, WorldLingo, care își declină orice responsabilitate privind exactitatea traducerilor și respinge anticipat orice plângere referitoare la calitatea traducerilor furnizate).

Soluțiile oferite de lexicografia electronică sunt de valori inegale, cea mai mare parte a acestor dicționare, organizate linear, fiind capabile doar: **(1)** să inventarieze leme – forme lipsite de mărci flexionare⁶, și acestea încă într-un număr destul de restrâns (chiar la cele din fondul lexical de bază), nu lexeme – actualizări ale lemelor în discurs; **(2)** să indice unitățile verbale exclusiv în afara contextului și conducând astfel, în mod inevitabil, la nedistingerea categoriilor gramaticale și a nuanțelor de sens.

Apreciind comoditatea pe care o oferă asistenții de traducere complet automatizați, importante deficiențe le pot fi reproșate totuși acestora (în linii mari, acestea fiind produse de ambiguitatea terminologică, gramaticală și semantică). De aceea, erorile de traducere sunt abundente (mai ales în textele ample, în enunțurile cu construcții incidente, în cele cu topică inversată etc.), cele mai evidente fiind următoarele: **(1)** derapaje de sens (contrasensuri, pierderi sau adaosuri de sens, imprecizii semantice, dificultăți de recunoaștere / de redare a unor nuanțe de sens într-un context anume); **(2)** nerecunoașterea termenilor rari; **(3)** nerecunoașterea sau traducerea numelor proprii; **(4)** ignorarea stilului / registrului și a contextului în care este plasat enunțul supus traducerii etc.

Noua generație de sisteme automate de traducere va fi însă capabilă să ofere o dezambiguizare (gramaticală și semantică) mai fermă a textelor din limba țintă și, în felul acesta, textele traduse își vor spori semnificativ calitatea⁷. De fapt, o privire mai

⁵ Zeci de mii de căutări cotidiene în dicționarele electronice, peste un milion de pagini anual sau sute de mii de cuvinte traduse automat etc.

⁶ De exemplu, verbele sunt indicate numai cu forma de infinitiv, substantivele numai cu cea de nominativ singular nearticulat, adjectivele doar cu cea de masculin singular nearticulat.

⁷ Pentru informații mai amănunțite privind direcțiile înspre care se orientează specialiștii însărcinați cu ameliorarea viitoarelor „mașini de tradus”, vezi Constantin-Ioan Mladin, *Sources interlinguistiques „populaires” pour les langages spécialisés. Quelques réflexions autour des outils électroniques*, Al IV-lea Simpozion Național de Căi Ferate (cu participare internațională), intitulat *Locul limbilor străine în comunicarea culturii tehnico-științifice*, Universitatea Tehnică de Construcții București / Facultatea de Căi

atență asupra tuturor acestor instrumente ne arată că acestea sunt preocupate aproape în exclusivitate de traducerea: **(1)** unor documente profesionale (tehnico-științifice sau administrative); **(2)** mesajelor electronice sau a paginilor Web. În contextul acesta, se poate considera că toate resursele electronice din categoria discutată sunt acceptabile drept complemente parțiale și provizorii în activitatea profesională de traducere (extrem de limitată la câteva domenii de activitate), dar că sunt inutilizabile în procesul de achiziție a limbii, precum și în traducerea performantă a textelor din limba curentă / comună și cu atât mai puțin în traducerea textelor cu caracter idiomatic.

§ 4. Formulăm, drept concluzii, următoarele aserțiuni generalizante, pe marginea informațiilor oferite și a comentariilor argumentate în cuprinsul acestui articol: **(1)** francofonii doritori să învețe limba română nu dispun în momentul de față de un tablou complet și sigur al resurselor didactico-lingvistice necesare acestui scop; **(2)** instrumentele tradiționale de achiziție a limbii române, ca limbă străină, corespund doar într-o mică măsură (și calitativ, și cantitativ) unei învățări eficiente; **(3)** soluțiile propuse de mediile informatizate, concepute cu aceste intenții, nu pot fi considerate, deocamdată, decât drept modeste paleative acceptabile ca auxiliare ale resurselor tradiționale.

L'acquisition du roumain par les locuteurs francophones. Le panorama des ressources disponibles – d'un traitement fragmentaire vers une étude méthodique

Cette approche se propose de présenter les moyens dont disposent les locuteurs francophones pour l'acquisition du roumain. L'auteur inventorie et classe, d'une perspective critique – mais de manière ni exhaustive, ni définitive – les ouvrages de référence destinés à ce but: matériel traditionnel et matériel informatique.